

Riktlinje för god ekonomisk hushållning

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Beslutsdatum och paragrafnummer: 12 november 2024, § 135

Diarienummer: KS 2024/0684

Dokumentansvarig avdelning: Ekonomikontoret

VARBERGS
KOMMUN

Innehållsförteckning

Inledning	3
Kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning	3
Varbergs styrmodell	5
Verksamhetsmål.....	5
Finansiella mål	5
Vad innebär god ekonomisk hushållning för Varbergs kommun?	3
Reservering och användning av medel i reserver	7
Resultatreserv	7
Reservering av medel till resultatreserv	7
Användning av medel i resultatreserv	7
Resultatutjämningsreserv	8
Reservering av medel till resultatutjämningsreserv	8
Användning av medel i resultatutjämningsreserv	8
Hantering av nämndernas över- och underskott	9
Över- och underskott i driftredovisningen vid årets slut	9
Användning av resultatreserv	9
Åtgärder vid en negativ resultatreserv	10
Över- och underskott vid årets slut för investeringsprojekt	10
Investeringar som löper över flera år	10
Investeringar som löper under enskilt år	10

Inledning

I denna riktlinje beskrivs hur Varbergs kommun definierar god ekonomisk hushållning, både gällande verksamhetsmål och finansiella mål. Vidare beskrivs också syfte, innebörd och regler för resultatreserven (RER) som gäller från 2024 samt regler för användning av resultatutjämningsreserven (RUR), som avvecklas fram till år 2033. Riktlinjen beskriver också regler för hantering av nämndernas över- och underskott.

Kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning

Enligt kommunallagen (2017:725, 11 kap.1 §) ska kommuner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer.

Kommunfullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen. Kommunallagen beskriver vidare att kommunen i sin budget ska ange de verksamhetsmål och finansiella mål som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Definitionen av vad som är god ekonomisk hushållning regleras inte i detalj utan varje kommun och region ska upprätta egna långsiktiga riktlinjer och definiera detta med utgångspunkt från de förutsättningar för ekonomi och verksamhet som kommunen har.

Balanskravet (kommunallag 2017:725, 11 kap.5 §) innebär i praktiken att intäkterna ska vara lika stora eller större än kostnaderna. En kommun får inte budgetera med underskott, men skulle det ändå uppstå måste det återställas inom tre år.

Undantag från att budgetera så att intäkterna överstiger kostnaderna får göras om resultatreserven planeras att tas i anspråk eller om det finns synnerliga skäl. I förarbeten till lagen ges ett antal exempel som kan anses vara synnerliga skäl;

- kommunen har en så pass stark finansiella ställning att det är försvarbart att under en tid gå med planerat underskott
- omstruktureringskostnader av engångskaraktär i samband med större strukturförändringar av verksamheten som på sikt leder till ett effektivare resursutnyttjande
- andra skäl som kan försvaras med ett mycket väl motiverat resonemang om god ekonomisk hushållning.

Vad innebär god ekonomisk hushållning för Varbergs kommun?

Ekonomisk hushållning handlar om att styra ekonomi och verksamhet både i ett kortare och i ett längre tidsperspektiv. Om kostnaderna i ett längre perspektiv överstiger intäkterna innebär det att kommande generationer får betala för denna överkonsumtion.

God ekonomisk hushållning handlar om att hitta en balans mellan nu och sen; en bra verksamhet idag och goda förutsättningar för imorgon. Generationsperspektivet innebär att nuvarande generationer inte ska behöva betala det som kommande generationer förbrukar och tvärt om.

Kommunens redovisning används som ett verktyg för att allokera kostnader till rätt period. Kapitalkostnader för investeringar som görs idag fördelas i redovisningen ut

genom avskrivning och ränta, så att kostnaderna hamnar under hela den period som investeringen används.

Det är skillnad på vilket budgeterat resultat som krävs i en kommun med hög befolkningstillväxt och en kommun som står stilla eller minskar i befolkning. Det är också skillnad på behovet av resultat i en kommun med stort eget kapital och en kommun med ett svagt eget kapital. För att uppnå de långsiktiga finansiella inriktningsmålen som beskrivs i denna riktlinje är det en politisk bedömning att i varje budget ange vilka nivåer på mål som krävs utifrån historiska resultat och prognoser över ekonomisk utveckling framåt.

Varbergs styrmodell

Styrmodellen för Varbergs kommun ger en övergripande helhetsbild av hur verksamheten i kommunkoncernen leds och styrs och hur arbetet planeras och följs upp. I styrmodellen sammanfattas vilka principer som gäller för nämnder och bolag, med fokus på mål- och resultatstyrning, systematiskt kvalitetsarbete och ekonomistyrning.

Verksamhetsmål

Kommunallagen säger att kommunfullmäktige ska besluta om mål och riktlinjer för verksamheten som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Det innebär att resurserna i verksamheten ska användas till rätt saker och att de utnyttjas på ett effektivt sätt. Förvaltningsberättelsen i årsredovisningen ska innehålla en utvärdering av om målen och riktlinjerna har uppnåtts och följts.

All styrning i Varbergs kommun tar sin utgångspunkt i den gemensamma visionen. Utifrån visionen beslutar fullmäktige varje mandatperiod om strategiska målområden och prioriterade mål som kommunkoncernen ska arbeta mot och uppnå under perioden. Varje nämnd och bolag beslutar sedan om egna mål, utifrån sina respektive grunduppdrag och fullmäktiges målområden. De strategiska målområdena och de prioriterade målen finns att läsa i fullmäktiges mål- och inriktningsdokument och de beskrivs även i budgeten och följs upp i delårsbokslut och i årsredovisning.

Finansiella mål

Enligt kommunallagen ska kommunen i samband med budgeten ange finansiella mål för ekonomin som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. Målen ska sedan följas upp i delårsbokslut och i årsredovisning.

Varbergs kommuns långsiktiga finansiella mål har som utgångspunkt att varje generation själv ska bära kostnaderna för den kommunala service som den konsumerar. Kommande generationer ska inte behöva betala för det som tidigare generationer förbrukat och tvärt om. Kommunen ska inte heller vara beroende av extraordinära intäkter för att finansiera den löpande verksamheten. De finansiella målen ska också skapa en beredskap för att kunna möta oförutsedda perioder av försämringar i ekonomin.

I riktlinjen beskrivs vad Varbergs kommun långsiktigt strävar mot och i budgeten anges nivån på de finansiella mål som gäller för aktuell budgetperiod.

Varbergs kommun har följande långsiktiga finansiella inriktningsmål:

1. Stark ekonomisk ställning

Det egna kapitalet i Varbergs kommun kan beskrivas som en summering av tidigare års ekonomiska utfall, och är den förmögenhet som nuvarande generation förvaltar åt kommande generationer. En betryggande storlek på det egna kapitalet utgör ett skydd och beredskap för att kunna möta kommande perioder av försämringar i ekonomin. I och med att prisnivån i samhället ändras över tid (inflation) kommer också värdet av det egna kapitalet att urholkas om det egna kapitalet är oförändrat. För att få ett relevant referensvärde av storleken på det egna kapitalet måste det sättas i förhållande till ett värde som också varierar över tid. Skatter och bidrag är kommunens i särklass största inkomstkälla (85%) och dessa intäkter ökar över tid i

takt med både tillväxt i ekonomin (inflation) och kommunens befolkningstillväxt. Genom att mäta det egna kapitalets storlek i förhållande till skatter och bidrag erhålls ett nyckeltal som värdesäkras i takt med den samhällsekonomiska utvecklingen, och kan jämföras över tid, mellan olika generationer. Ett långsiktigt finansiellt mål för Varberg är därför att det *egna kapitalet i förhållande till skatteintäkter och statsbidrag ska vara minst 90 %*¹ för att anse att kommunen har en stark ekonomisk ställning.

2. Löpande verksamhet ska finansieras av löpande intäkter

Det andra långsiktiga inriktningsmålet är att vårt *strukturella resultat ska vara positivt, mätt över en rullande tidsperiod om 9 år*. Det strukturella resultatet är kommunens ekonomiska resultat om exploateringsöverskott, reavinsterna på anläggningstillgångar och redovisningsmässiga intäkter i form av gåvor, exkluderas. Att använda en tidsperiod om 9 år innebär att det strukturella resultatet utvärderas för fyra historiska år (utfall), budgetåret samt fyra planeringsår fram i tiden. Varbergs kommun budgeterar med intäkter från markförsäljning/exploatering och även om dessa intäkter är svårbudgeterade så är det en förutsättning att ha med dessa för att kunna få en rimlig uppskattning av den verkliga resultat- och soliditetsutvecklingen i kommunen. Syftet med att ha ett mål med ett positivt strukturellt resultat över tid är att grundläggande kommunal verksamhet, såsom skola, omsorg och offentlig miljö inte ska vara beroende av att finansieras med tillfälliga, extraordinära intäkter.

¹ Eget kapital = 4081, Skatter och bidrag = 4317 år 2023. Just nu ligger vi på 94,5%

Reservering och användning av medel i reserver

Möjligheten att använda resultatutjämningsreserv infördes 2013 och gav kommunerna möjlighet att reservera medel och använda dessa för att uppnå god ekonomisk hushållning. Från och med 2024 får medel inte längre reserveras till den ursprungliga resultatutjämningsreserven (RUR) utan istället beslutade riksdagen i oktober 2023 om att införa möjligheten för kommuner och regioner att avsätta medel till en resultatreserv (RER).

Resultatutjämningsreserverna utgör en del av kommunens eget kapital.

Resultatreserv (RER)

Reservering av medel till resultatreserv

Varbergs kommun reserverar medel i enlighet med 14 kap. 11 § i kommunallagen. Det vill säga att reserverade medel i resultatreserven får sammantaget uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Reservering av medel kan göras i samband med årsbokslut om inte taket för resultatreserven är nådd. Reservering per räkenskapsår får göras med ett maximalt belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger

- en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, eller
- två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, om kommunen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Användning av medel i resultatreserv

I Varbergs kommun får resultatreserven användas för att hantera oförutsedda händelser, såsom vikande skatteunderlag eller kostnadsökningar som är av tillfällig karaktär. Resultatreserven kan också användas till vissa särskilda, planerade kostnader ett enskilt år, exempelvis till följd av nödvändig omstrukturering av verksamhet för att på sikt nå en god ekonomisk hushållning.

I budgetbeslut för kommande år ska kommunfullmäktige aktivt fatta beslut om användning av resultatreserven. Vid behov kan beslutet revideras i samband med beslut om årsredovisning.

Ianspråktagande av resultatreserven får maximalt uppgå till två procent av skatteintäkter och generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Beslut kan aldrig fattas om större ianspråktagande än vad som sammantaget finns reserverat i resultatreserven.

Om medel från resultatreserven har använts ska det i förvaltningsberättelsen framgå vad medlen använts till och varför i enlighet med bestämmelserna i Lagen om kommunal bokföring och redovisning (2018:597).

Resultatutjämningsreserv (RUR)

Reservering av medel till resultatutjämningsreserv

Räkenskapsåret 2023 var sista året som medel kunde sättas av till resultatutjämningsreserven. Avsatta medel kan användas under en tioårsperiod fram till 2033.

Användning av medel i resultatutjämningsreserv

Resultatutjämningsreserven i Varbergs kommun är, i enlighet med kommunallagens bestämmelser, avsedd att utjämna normala svängningar i intäkterna över konjunkturcyklerna, med syfte att täcka vikande skatteunderlag vid befarad eller konstaterad lågkonjunktur. Syftet med resultatutjämningsreserven är således att åstadkomma en stabil verksamhet över en konjunkturcykel.

Bedömning av när det är hög- eller lågkonjunktur görs av Sveriges kommuner och regioner (SKR) genom att väga landets skatteunderlagsutveckling för budgetåret mot det genomsnittliga utfallet för de senaste 10 åren.

Kommunfullmäktige ska fatta ett aktivt beslut vid användning av resultatutjämningsreserven i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget. Vid behov kan beslutet revideras i samband med beslut om årsredovisning. I samband med beslut om användning bör även en bedömning göras av när konjunkturen återhämtar sig.

I budgetbeslutet för kommande årsbudget får ianspråktagande av resultatutjämningsreserven maximalt uppgå till två procent av skatteintäkter och generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Beslut kan aldrig fattas om större ianspråktagande än vad som sammantaget finns reserverat i resultatutjämningsreserven.

Hantering av nämndernas över- och underskott

För att uppmuntra nämnderna till god ekonomisk hushållning och undvika att kortsiktiga beslut fattas för att hantera intäkter och kostnader över ett årsskifte har varje nämnd en resultatreserv. Det medger en högre grad av långsiktighet i planering och nyttjande av budgetmedel.

Nämnderna, precis som bolagen, rapporterar till kommunstyrelsen tre gånger per år; tertiärrapport efter april, delårsrapport efter augusti samt årsredovisning. Om en nämnd prognosticerar eller konstaterar ett underskott ska nämnden vidta åtgärder för att uppnå ekonomisk balans och presentera för kommunstyrelsen hur det negativa resultatet ska återställas.

Om en nämnd befarar ett underskott mellan rapporteringstillfällena som avviker mer än 0,5 % från budgetramen ska nämnden skyndsamt skriva fram ett underlag till kommunstyrelsen som beskriver den uppkomna situationen och hur den ska hanteras.

Över- och underskott i driftredovisningen vid årets slut

Över- och underskott upp till 0,5 % av fullmäktige beslutad driftbudget, för samtliga nämnder utom servicenämnden, överförs regelmässigt till nämndens resultatreserv. Taket för nämndens resultatreserv är det högsta av 3 procent av fullmäktige beslutad driftbudget eller 2 mnkr.

Servicenämndens över- och underskott upp till 0,5 % av redovisade driftkostnader överförs regelmässigt till nämndens resultatreserv. Taket för servicenämndens resultatreserv är 3 procent av redovisade driftkostnader.

För samtliga nämnder gäller att en negativ resultatreserv ska vara återställd inom tre år.

Användning av resultatreserv

Har en nämnd en positiv resultatreserv kan medel ur den användas enligt följande premisser.

En positiv resultatreserv med ackumulerade överskott får användas till utveckling av verksamheten, kvalitetsförbättrande åtgärder, utbildningsinsatser och liknande. Medlen får inte användas på ett sådant sätt att inriktningen eller nivån på verksamheten blir en annan än vad som är politiskt beslutat. Medlen får inte heller användas på ett sådant sätt att verksamheten binds vid utgifter som inte är finansierade via ram.

Beslut om användning

Samtliga nämnder exklusive servicenämnden

Samtliga nämnder, exklusive servicenämnden, beslutar om användning av ackumulerade överskott upp till det högsta av 0,5 % av fullmäktige beslutad driftbudget för nämnden eller 2 mnkr. Inför beslut i nämnd ska ekonomikontoret meddelas.

Om nämnden önskar nyttja mer än 0,5 % av beslutad driftbudget ska nämnden lägga fram en begäran om detta hos kommunstyrelsen. För de nämnder där 0,5 % av beslutad driftsbudget understiger 2 mnkr, ska nämnden vid disponering av mer än 2 mnkr begära detta hos kommunstyrelsen.

Servicekommittén

Servicekommittén beslutar om användning av ackumulerade överskott upp till 0,5 % av redovisade driftkostnader. Inför beslut i nämnd ska ekonomikontoret meddelas.

Om servicekommittén önskar nyttja mer än 0,5 % av beslutad driftbudget ska nämnden lägga fram en begäran om detta hos kommunstyrelsen.

Begäran hos kommunstyrelsen

Nämndens begäran till kommunstyrelsen sker i samband med att nämnden beslutar om internbudget för kommande år, alternativt i samband med nämndens beslut om tertialrapport och delårsrapport.

Om kommunstyrelsen bedömer att kommunen som helhet kommer att uppvisa ett negativt resultat kan kommunstyrelsen besluta att inga resultatreserver får nyttjas.

Reglering av nämndens budget

Efter beslut i såväl nämnden som kommunstyrelsen reglerar ekonomikontoret nämndens budget och kommunens budgeterade resultat i enlighet med beslutet.

Åtgärder vid en negativ resultatreserv

En negativ resultatreserv ska vara återställd inom 3 år, vilket innebär att nämnden behöver anta en handlingsplan för hur underskottet i resultatreserven ska återställas. Ett underskott återställs genom att nämnden kommande år redovisar överskott som sammantaget motsvarar underskottet i resultatreserven.

Över- och underskott vid årets slut för investeringsprojekt

Investeringar som löper över flera år

Flertalet investeringar löper över flera år. I dessa fall har det tagits fram en projektkalkyl för hela investeringsprojektet som sedan fördelas mellan åren som projektet ska pågå.

I de fall ett projekt visar överskott eller underskott mot budget ett enskilt år under projekttiden som beror på tidsmässiga förändringar, och där den totala projektprognosen inte överstiger projektkalkylen, överförs överskottet eller underskottet i sin helhet till nästkommande budgetår.

Investeringar som löper under enskilt år

Över- och underskott för löpande investeringar överförs i sin helhet till efterföljande år utan särskilt beslut.

**VARBERGS
KOMMUN**

Telefon: Varberg direkt: 0340-880 00. E-post: varbergdirekt@varberg.se. Webbplats: varberg.se
Postadress: Varbergs kommun, 432 80 Varberg. Besöksadress: Varberg direkt, Norra Vallgatan 14